

SPECTACOLE

Adrian MIHALACHE

București

Fluierul lui Pepelea

Este imposibil să nu recunoști, în fluierul lui Pepelea, flautul fermecat al lui Mozart – Schikaneder. Amândouă sunt instrumente care subminează violența prin vioioșie. Așa cum Monostatos și ceata lui devin, la sunetele muzicii, din agresori, dansatori, curtenii lui Papură Vodă se euforizează subit, zmeul se înmoaie, iar Zâna Pădurii își eliberează prizonierii. În *Flautul fermecat*, basmul tradițional este interpretat și raționalizat în cheie filosofică; în *Sânziana și Pepelea*, feeria devine comedie politică. Zâna Pădurii este, precum Regina Noptii, o zeitate nocturnă, ispititoare și primejdioasă. Prima îl înșală pe Pepelea, mizând pe jocul vizual al aparențelor, a doua îl manipulează pe Tamino, fermecându-l cu modulațiile vocii. La Alecsandri, dimensiunea filosofică lipsește, iar ironia politică se îmblânzește. Corupți sau incompetenți, naivi sau generoși, importanți sau secundari, eroii lui rămân, în fond, niște bieți oameni cumsecade. Defectele îi fac derizorii, nu malefici. Împăratul, ridicol prin lipsa puterii de decizie, miniștrii intriganți, ahtiați după șpagă, prinții dedați plăcerilor și indiferenți la misiunea lor formează o galerie mai mult simpatcă decât condamabilă. Pepelea însuși, departe de a fi un Făt Frumos, este un tânăr cu pile (susținut de Zâna Lacului), dornic de căpătuire. Credul și ineficient, compensează prin facondă, fiind bun de gură, ca în scena în care îl îmbrabodește pe zmeu.

Găsim în *Sânziana și Pepelea* și ecouri din *Visul unei nopți de vară*. Personajele ajunse în pădure, în căutarea Sânzianei (al cărei nume este direct legat de noaptea de Sfântul Ion, „a Sânzienelor“), se pomenesc cu capete de animale, prin vraja Zânei Pădurii, o Titanie aflată, de data aceasta, în relație frățească cu Oberon-Zmeul. Un personaj secundar, dascălul Macovei, merită scos în evidență. El este intelectualul orgolios, dar neputincios, admirat, cu adevărat, doar de o nevastă cam săracă cu duhul. Va fi cel care, precum Bottom, se va alege cu un cap de măgar. În episodul hibernal din actul al V-lea, Sânziana aproape că ajunge să fie proclamată „crăiasă a zăpezii“, dobândind, odată cu coroana, o inimă de gheață, ca în faimoasa poveste a lui Andersen. Știm că aceasta a fost publicată în 1844, iar, cu câțiva ani mai înainte, în 1841, autorul, mare călător, a trecut prin Principate, astfel încât este probabil ca Alecsandri să o fi citit.

În literatura română, avem două repere care încadrează *Sânziana și Pepelea*. În *Despot Vodă* Alecsandri introdusese deja, în contextul unui moment istoric interesant, un personaj mitic, pe Ciubăr Vodă, prinț legitim, căzut în ridicol, pus în contrast cu figura aventurierului dezrădăcinat, disprețuitor de tradiții și de superstiții. Mai târziu, Victor Eftimiu va propune, prin *Înșir' te mărgărite*, un comentariu mai sofisticat, demitizant, al temelor folclorice. Sorina lui este vară bună a Sânzianei, ca și a Cordeliei din *Regele Lear*, toate fiind, în fond, niște tinere emancipate și contestatoare a ordinii stabilite. Deși ironică, *Sânziana și Pepelea* nu este o simplă parodie. Alecsandri aduce personajele de basm în ambianța



Mircea ALBULESCU și
Ileana OLTEANU

contemporană lui, utilizează cu dezinvoltură anacronismele, dar evită stridențele. Mai mult, nu lasă nici o clipă comentariul ironic să submineze efectul dramatic. Spre deosebire de demersul postmodern care, prin parodie, distruge iluzia, Alecsandri are grijă ca *suspense*-ul să rămână intact. Chiar și astăzi, acțiunea se urmărește cu sufletul la gură, și nu numai de către copii. Acest lucru se datorează unei excelente tehnici dramatice, prin care ritmul desfășurării scenice este perfect controlat. Episoade comice, de destindere, sunt întrerupte de faze de încordare, introduse la momentul potrivit. Numeroasele personaje sunt bine conduse, chiar eroii secundari sunt individualizați, nimeni nu stă pe scenă degeaba. În pofida facilității cu care se recurge la soluții de tip *deus ex machina* – intervențiile oportune ale Zânei Lacului rezolvă prea ușor orice problemă –, efectul de surpriză nu se pierde, deoarece soluțiile apar exact atunci când așteptarea lor își atinge maximul tensionării.

Tablourile sunt ferice și rămân astfel, chiar dacă se folosește o scenografie minimală, deoarece dialogurile le sugerează cu pregnanță. Acțiunea se petrece în locuri plăcute reveriilor: un sat în plin soare, un palat cu arcade, care seamănă cu Mogoșoaia, o pădure misterioasă în noapte, o insulă pe care se află un castel, un deșert de gheață, apoi, în final, din nou palatul renascentist, de data aceasta împodobit de primăvară. Ironia lui Alecsandri este romantică, la fel, imaginația lui.

Spectacolul lui Dan Tudor de la Teatrul Național „I. L. Caragiale” din București modernizează cu gust piesa, punând o distribuție excelentă într-un decor minimalist. Scenografa Anca Răduță a lăsat scena goală, cu o flăcăruie discretă, ca de poveste, pe podea, dar a realizat frumoase jocuri de lumini și umbre și a

desenat costume și frumoase, și nostime. Regizorul a redus textul la la jumătate, l-a adus pe Zmeu din insula lui în pădurea surorii, a sacrificat episodul hibernal, a lăsat însă neatins fiorul și nu a îngroșat parodia. Talentul de scriitor al lui Dan Tudor se afirmă clar, dar neostentativ. Nu-i cunoscusem încă talentul de compozitor, probat de muzica spectacolului, executată *live* de Vlad Crețu și de Ștefan Mihăilescu, pe cât de simplă, pe atât de eficientă. Singurul regret în ceea ce privește adaptarea este legat de dispariția dascălului Macovei. Doar puterea este astfel ridiculizată, nu și intelectualitatea.

Spectacolul este alert, atent construit și abundă în momente de inventivitate debordantă. Aceste momente se dezvoltă organic din acțiune și sunt dilatate exact atât cât trebuie pentru fi scoase în evidență, fără a perturba ritmul. Menționăm ca excelente scena dintre Zâna Pădurii și Pârlea Vodă, relația dintre Sânziana și zmeul îndrăgostit, manipularea cu firul invizibil și, mai ales, structurarea grupului de actori ca floare oferită de zmeu. Prinși în farmecul colaborării dezinvolve, al cărei climat propice a fost asigurat de regizor, actorii, bine distribuiți, se întrec în măiestrie interpretativă. De la rolul suculent de conducător de stat blajin și indolent al lui *Papură Vodă*, splendid interpretat de Mircea Albulescu, până la rolurile episodice ale pretendenților *Murgilă* și *Zorilă* (Silviu Oltean și Eduard Dumitru), toate aparițiile sunt minuțios lucrate și impecabil executate. Ileana Olteanu este o *Sânziană* emancipată și expertă în supunerea celorlalți, ea însăși rămânând o nesupusă. Am remarcat în jocul ei o anumită încordare, un prea vizibil autocontrol. Răzvan Oprea este un *Făt-Frumos* fără aură, rustic și viril, tocmai așa cum trebuie. Magda Catone unifică grațios și elegant, cu umor bine temperat, rolurile *Babei Rada* și al *Zânei Lacului*. Monica Davidescu, ca *Zână a Pădurii*, fermecătoare și malefică, a decis, de data aceasta, să joace cu vervă, nu doar să arate rochii și să se arate pe sine. Ovidiu Cuncea și Silviu Biriș sunt savuroși în rolurile voievozilor fără noroc. Scenele lor în cuplu, mai ales intrările și ieșirile sunt, însă, puțin lungite și repetitive. Cuplul Păcală–Tândală (Marius Bodochi și Tomi Cristin), prin care se ironizează mersul politichiei, ar fi avut de câștigat dacă, printr-o intervenție mai drastică în text, ponderile respectivelor personaje ar fi fost egalizate. Ordel Olaru, excelent distribuit în *Statu-Palmă-Barbă-Cot*, dă personajului sare și piper. Armand Calotă interpretează cu eleganță și umor un zmeu căruia dragostea i-a luat toată puterea. Afrodita Andone însufletește scena ca „mamă din popor”. Interpretările nici nu ar trebui considerate separat, atât de bine este sudată echipa și atât de reușite scenele de grup. Într-un asemenea spectacol inteligent și de bun-gust puteau însă lipsi unele poante ieftine ca, de pildă, aluziile la insuficiențele sexuale ale unor pretendenți ai Sânzienei.

Ironia romantică a lui Alecsandri a devenit, în spectacolul lui Dan Tudor, o ironie postmodernă, de bună calitate. Ea a însuflețit o echipă bine aleasă, care a încântat prin dăruire și inteligență.

Teatrul Național „I. L. Caragiale” din București – Sânziana și Pepelea după Vasile Alecsandri. Regia, versiunea scenică și muzica: Dan Tudor. Scenografia: Anca Răduță. Coregrafia: Florin Fieroiu. Cu: Mircea Albulescu (*Papură Vodă*), Ileana Olteanu (*Sânziana*), Răzvan Oprea (*Pepelea*), Ovidiu Cuncea (*Pârlea Vodă*), Silviu Biriș (*Lăcustă Vodă*), Monica Davidescu (*Zâna Codrului*), Magda Catone (*Baba Rada*), Marius Bodochi (*Păcală*), Tomi Cristin (*Tândală*), Ordel Olaru (*Statu-Palmă-Barbă-Cot*), Armand Calotă (*Zmeul Zmeilor*), Silviu Oltean (*Murgilă*), Eduard Dumitru (*Zorilă*), Afrodita Andone (*Marica*), Muzicanți: Vlad Crețu, Ștefan Mihăilescu. Data reprezentației: 12 noiembrie 2006.